

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport för fuktspärrar

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport för fuktspärrar

Titel: Marknadskontroll av byggprodukter
Utgivare: Boverket, september, 2020
Diarienummer: 3.5.4 954/2018

Rapporten kan beställas från Boverket.

Webbplats: www.boverket.se/mk
E-post: publikationsservice@boverket.se
Telefon: 0455-35 30 00
Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

Rapporten finns i pdf-format på Boverkets webbplats.
Den kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Förord

Denna rapport avslutar Boverkets marknadskontrollprojekt avseende fuktspärrar. Projektet har omfattat dokumentationskontroll av fuktspärrar som finns på den svenska marknaden.

Slutrapporten är sammanställd av juristen Ieva Kisieliute på Tillsynsenheten.

Karlskrona, september 2020

Peter Fransson
avdelningschef

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Inledande uppgifter	7
Aktuella harmoniserade tekniska specifikationer	8
System för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda	8
Urval	8
Resultat	10
Dokumentationskontroll	10
Slutsatser	12

Sammanfattning

Denna rapport avslutar Boverkets marknadskontrollprojekt avseende fuktspärrar.

Syftet med marknadskontrollen är att säkerställa att produkter som tillhandahålls på den svenska marknaden uppfyller gällande krav i lagstiftningen och inte utgör en risk för människors hälsa och säkerhet.

Inom ramen för detta projekt kontrollerades 13 produkttyper från lika många ekonomiska aktörer på marknaden.

Dokumentationskontrollen visade att det råder osäkerhet kring utformningen av prestandadeklarationer och CE-märkning. Samtliga ekonomiska aktörer som kontrollerades har efter kommunikation med Boverket åtgärdat eventuella brister i dokumentationen.

Bakgrund

Boverkets marknadskontroll av fuktspärrar påbörjades under hösten 2018 och slutfördes i augusti 2020. Syftet med marknadskontrollen var att säkerställa att de flexibla tätskikt som tillhandahålls i Sverige uppfyller gällande krav.

Boverkets marknadskontroll av fuktspärrar har utgjort en del i marknadskontrollprojekt av flexibla tätskikt, där även ångspärrar har kontrollerats. Boverket fann det lämpligt att kontrollera samtliga områden av flexibla tätskikt, eftersom många företag säljer produkter ur båda dessa produktkategorier. Arbetet kom att genomföras som två separata projekt och slutsatser från marknadskontroll av ångspärrar finns på Boverkets webbplats¹.

Boverket valde att ta ett samlat grepp om tätskiktsbranschen bland annat på grund av rapporter från försäkringsbolag som tyder på att fuktspärrar i svenska badrum ofta är behäftade med en fuktproblematik.²

Detta projekt avsåg att i första hand kontrollera plast- och gummibaserade fuktspärrar inklusive grundmursskydd som omfattas av den harmoniserade standarden SS-EN 13967:2012. Projektet utfördes i form av en dokumentationskontroll, och inga provningar har genomförts. Fuktskador kan bero på produktens prestanda men även på hur fuktspärren är installerad/monterad i byggnaden tillsammans med resten av tätskiktssystemet, varför Boverket ansåg att provning av produkter inte kunde motiveras.

Om fuktspärrar

Syftet med en fuktspärr är att hindra fukt (vattenånga) att passera genom ett material. En fuktspärr är en typ av tätskikt som utgör en större barriär för ångtransport än en ångspärr. Många ekonomiska aktörer säljer såväl ångspärrar som fuktspärrar, samt andra typer av tätskikt såsom vindskydd.

¹ <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/byggprodukter/marknadskontroll/avslutad-marknadskontroll/flexibla-tatskikt/> (hämtad 2020-09-01)

² <https://www.lansforsakringar.se/skane/privat/forsakring/forebygga-skador/vattenskador/tatskikt/test-av-tatskikt/> (hämtad 2020-09-01)

Fuktspärrens diffusion kan vara olika stor. Diffusion handlar om genomsläpplighet av ånga. Begreppet kan definieras på följande sätt:³

”Spontan materialtransport eller utbredning av ett ämne, orsakad av slumpvisa förändringar i egenrörelserna hos ämnets atomer eller molekyler.”

Konkret innebär det att diffusion är en fuktvandringsprocess orsakad av den drivkraft som uppstår på grund av skillnad i ånghalt mellan två områden. Vattenmolekylerna strävar mot jämvikt, vilket ger en fukttransport från områden med högre ånghalt till områden med lägre ånghalt.

En del av ångan tränger igenom ytan och förflyttar sig mot de olika bakomliggande materialen.

Fuktspärren som en del av ett tätskiktssystem

Fuktspärren är en typ av flexibelt tätskikt, vars syfte är att hindra fukt (vattenånga) att passera genom ett material. Den säljs på rulle i byggvaruhuset, i såväl fysiska butiker som i internethandeln.

En fuktspärren kan även vara en del av ett tätskiktssystem, vilket utöver fuktspärren även kan innefatta någon typ av lim, fogar, fogmassa och andra komponenter.

Inledande uppgifter

Kravet på prestandadeklaration och CE-märkning av byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard gäller från den 1 juli 2013 då EU:s byggproduktförordning 305/2011 blev tillämplig fullt ut.

Prestandadeklarationen och CE-märkningen ska tillsammans med bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter medfölja byggprodukten vid försäljning. Det är tillverkaren som ansvarar för att prestandadeklarationen upprättas och att CE-märkningen anbringas på produkten. Viktigt att poängtera är dock att även distributörer och importörer har ett ansvar att se till att korrekt dokumentation medföljer byggprodukten vid försäljning.

Enligt byggproduktförordningens definition kan en byggprodukt bestå av en enstaka produkt eller en hel byggsats, se artikel 2.1 byggproduktförordningen. I den mån det handlar om en byggsats, i detta fall ett tätskiktssystem, ska prestandadeklarationen och CE-märkningen avse hela byggsatsen.

³ <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/diffusion> (hämtad 2020-09-01)

Om de ingående komponenterna i ett tätskiktssystem inte säljs separat ska dessa inte bära CE-märkningsetiketter eftersom de inte utgör separata byggprodukter. En byggprodukt kan bara ha en CE-märkning, och i detta fall är det tätskiktssystemet som är produkten. Av spårbarhetsskäl får dessa komponenter dock gärna bära någon form av märkning som förklarar att de ingår i ett tätskiktssystem, vad komponenterna heter, vad de ska användas till och så vidare.

Aktuella harmoniserade tekniska specifikationer

Plast- och gummibaserade fuktspärrar inklusive grundmurskydd omfattas av den harmoniserade standarden SS-EN 13967:2012.

Tätskiktssystem omfattas dock inte av denna standard. De kan däremot CE-märkas på frivillig väg. Tillverkaren ska då vända sig till ett tekniskt bedömningsorgan för att begära en europeisk teknisk bedömning, ETA.

Med en ETA som grund kan produkttegenskaperna anges i prestandadeklarationen för att få CE-märka produkten. Det är helt frivilligt att begära en ETA. En frivillig CE-märkning kan underlätta tillhandahållandet av produkter på andra länders marknader.

När en tillverkare har begärt och fått en ETA för sin produkt blir det obligatoriskt för tillverkaren att upprätta en prestandadeklaration och CE-märka den avsedda produkten.

System för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda

De väsentliga egenskaper hos såväl fuktspärrar som tätskiktssystem är föremål för olika system för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda. Detta innebär att vissa egenskaper kan bestämmas helt utan inblandning av ett anmält organ medan andra kräver en omfattande tredjepartsverifiering.

Urval

Urval av produkter för projektets dokumentationskontroll gjordes utifrån företagets storlek och geografiska spridning. Inledningsvis gjordes en större kartläggning av produkterna och marknaden för att Boverket skulle utöka sin kännedom om produktområdet. Boverket besökte några byggvaruhus för att kontrollera hur produkterna marknadsfördes. Syftet var att undersöka om fuktspärrarna såldes separat eller som en del av ett system. Vidare ville Boverket även ta reda på hur produkterna marknadsfördes.

Boverket strävade efter att såväl små som medelstora och stora företag skulle inkluderas i marknadskontrollen, samt att företag verksamma i olika delar av Sverige skulle tas med.

Sammanlagt valdes 13 produkttyper ut för kontroll.

Dokumentationskontroll

Efter att urvalet av ekonomiska aktörer hade gjorts begärdes dokumentation in från samtliga utvalda aktörer. Den dokumentation som begärdes in var:

- prestandadeklaration
- en kopia av CE-märkningen
- bruksanvisningar och eventuella säkerhetsföreskrifter
- teknisk dokumentation som ligger till grund för bedömning av prestanda (om aktören var tillverkare)
- rutiner för tillverkningskontroll (om aktören var tillverkare)

Boverket granskade därefter dokumentationen utifrån de krav som ställs enligt byggproduktförordningen.

Resultat

Dokumentationskontroll

Boverket hade förväntat sig att alla de ekonomiska aktörerna skulle skicka in prestandadeklarationer och CE-märkningar framtagna utifrån den gällande harmoniserade standarden SS-EN 13967:2012. När dokumentationen hade mottagits upptäckte myndigheten att marknaden för fuktspärrar grovt sett kunde delas in i två kategorier:

- Fuktspärrar som omfattas av den harmoniserade standarden SS-EN 13967:2012.
- Tätskiktssystem som inte omfattas av någon harmoniserad standard utan enbart kan CE-märkas på frivillig väg.

Endast en tredjedel av de produkttyper som Boverket valt ut för kontroll visade sig vara fuktspärrar enligt SS-EN 13967:2012. Resterande produkter marknadsfördes som tätskiktssystem, där det förutom fuktspärren ingick någon typ av lim, fogar, fogmassa och andra komponenter.

Prestandadeklaration

Vid dokumentationskontrollen gjordes en helhetsbedömning, där stor vikt fästes vid hur produkten framställdes och benämndes i monteringsanvisningar, säkerhetsföreskrifter, prestandadeklaration och CE-märkning. Boverket uppmanade tillverkarna att korrigera dokumentationen, så att det blev tydligt vad som såldes (en enskild fuktspärr eller ett system). I vissa fall innebar det att produktnamnet behövde justeras, så att den inte innehöll ordet "system" eller "kit" när det var en enskild fuktspärr som tillhandahölls på marknaden. I övrigt innehöll prestandadeklarationerna inte några nämnvärda brister.

CE-märkning

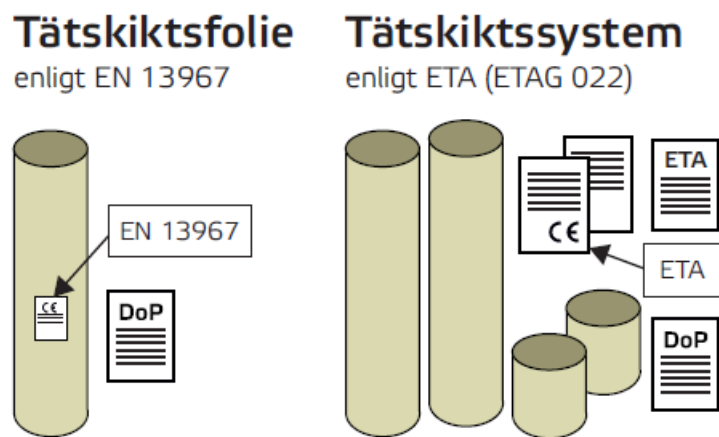
Ett flertal av de CE-märkningar som Boverket fick ta del av saknade nödvändig information. Ett exempel var märkningar där enbart CE-symbolen, den harmoniserade standardens beteckning samt produkttypens identifikationskod fanns med. Detta är inte förenligt med byggproduktförordningen, som kräver en mer utförlig information.

Även märkningens placering hade betydelse för överensstämmelsen med byggproduktförordningens krav. Enligt artikel 9.1 i byggproduktförordningen ska CE-märkningen anbringas väl synligt,

läsbart och outplånligt på byggprodukten eller på en etikett som är fäst vid produkten.

Om detta inte är möjligt eller inte tillåtet med hänsyn till produktens beskaffenhet ska den anbringas på förpackningen eller på medföljande dokument.

Det innebär att i de fall CE-märkningen avsåg en enskild fuktspärr skulle den anbringas direkt på produkten. I de fall CE-märkningen avsåg ett helt tätskiktssystem och hänvisade till en ETA skulle den istället anbringas på förpackningen eller på ett medföljande dokument. Detta eftersom märkning direkt på de ingående komponenterna kunde uppfattas som att de enskilda fuktspärrarna var CE-märkta på artikelnivå, något som endast kan göras mot en harmoniserad standard.

Figur 1: CE-märkning av fuktspärrar respektive tätskiktssystem

Underliggande teknisk dokumentation

Boverket noterade inga avvikelser i den underliggande tekniska dokumentationen.

Slutsatser

Fuktspärrear är en speciell kategori av byggprodukt eftersom olika harmoniserade tekniska specifikationer kan användas. Det beror på vilken slags produkt det är och hur den marknadsförs. Boverket noterade att det var vanligare att sälja ett tätskiktssystem än enskilda fuktspärrear med märkning mot den harmoniserade standarden SS-EN 13967:2012. Detta medför olika krav på märkning beroende på hur produkten marknadsförs.

Det är av yttersta vikt att tillverkaren är konsekvent vid benämning och klassificering av produkten vid angivande av produkttyp, avsedd användning och monteringsanvisning. Vidare är det viktigt att tillverkaren är medveten om hur produkten säljs och att den har prestandadeklaration och CE-märkning baserad på den harmoniserade standarden om märkningen avser själva fuktspärrear som en isolerad enhet. Om det istället är ett tätskiktssystem som tillhandahålls på marknaden är CE-märkning inte obligatorisk, men i den mån tillverkaren har valt att CE-märka sitt tätskiktssystem ska dokumentationen följa gällande krav.

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se